

העולם הזה, שבועון החרשות הישראלי. המערכת והמינהלה: תל-אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03-243386. תאריך: 136 מען מברקי: "עודמרים". מודפס בהדפוס החרש בע"מ תל-אביב, רח' בן-אביגדור. הפנח: "גד" בע"מ. גזושות: צנקה-רפיה כפסי" בע"מ. העורך הראשי: אורי אבנרי. העורך: אורי אבנרי. עורך תבנית: יוסף שטן. עריכת כיתוב: נורית יהודאי. ראש המינהלה: אברהם פיטון. מח' המודעות: רפי זכרון. העולם הזה בע"מ.

קיא קי

אחרי מידחמת יום-הכיפורים נשאלתי, בסמיפוזיון שנערך מטעם אגודת העיתונאים, מהי הערכתך לגבי מידח-האחר-ית של העיתונות הישראלית לאסון שקרה.

ענית כי לדעתך רובצת על העיתונות אשמה נוראה יותר מאשר על הפוליטיקאים. העיתונות שטפה גם את מוחם של הפוליטיקאים. העיתונאים הם אשר יצרו את אותו גרעין לשוטים, שבו חיתה המדינה מאז מילחמת ששת-הימים ועד חוששני האימים ביום-הכיפורים, כאשר אלפי צעירי רים הוטלו אל תוך תהום המוות. מי ששפך את הדיו, הוא ששפך את הדם. נזכרתי השבוע באותם דברים. חוששני מאד, כי אחרי המלחמה הבאה, כאשר יציגו לי אותה השאלה, אצטרך להשיב אר-תה התשובה.

רבים, הקוראים מילים אלה עתה, לא יקראו אותן אז.

אני כותב את הדברים ביד רוטטת, מפני שהשבוע הפכו כליהתיקשורת הישראליים את עצמם שותפים-לפסע. קרה משהו במדינה, יותר מזה: קרה משהו בהיסטוריה של עם ישראל.

השלום שהיה בהישג-יד, התרחק לפתע. התרחק מאד. התרחק, אולי, אל מעבר ל-מילחמה הבאה, אולי אל מעבר לדורנו. אילו היינו אומה נורמלית, היה מתחיל למחרת-היום בכל כליהתיקשורת חשבון-נפש נוקב, בוודאי היו נשמעות דעות רבות וסותרות. האם אשם מנחם בגין? האם אשמים בגין ואונגר אל-סאדאת ביחד? האם אשמה הממשלה? האם ננאמו נארי-מים, שכל מילה בהם תעלה מחר בדם? האם נעשו שגיאות מדיניות? האם יש להסיק מסקנות דחופות כדי להציל את השלום? האם יש להחליף את הממשלה? אפשר היה לצפות למטר של שאלות מטרירות, ולמטר של תשובות. היו נמצאים בוודאי פרשנים יהיו קמים להגן על הנה, ועל ממשלתו, ופרשנים אחרים שהיו תוקפים אותם. ירוח ציבורי סוער היה ממלא את דפי העיתונות, את תוכנית ה-רדיו והטלוויזיה, ובעקבות הורוכה - מסקנות מדיניות, לכאן או לכאן.

כך היתה מגיבה אומה דמוקרטית נורמלית, שיש לה עיתונות חופשית, טלוויזיה וחפשית, רדיו חופשי.

ואצלנו? לא כלום. פשוט כמשעו: לא כלום. לא ויכוח. לא סערה. לא שאלות. לא תשובות. הכל ברוך לגמרי, הממשלה צדקה. בגין צדק. דין צדק.

אל-סאדאת הוא הפכפך. לא-אחראי. פרי-מיטיבי. אולי קצת משוגע. ערבי. ובעצמו, כל זה אינו חשוב.

הסטיבל לגמרי. אפשר לחזור, סוף-סוף, לעסקים רגילים. כוננות של צה"ל. שש-עם. אינפלציה.

כואת היתה השבוע דמות העיתונות, הירדיו והטלוויזיה.

בשום דמוקרטיה עממית אין מקהלה ממושמעת יותר. בשום דיקטטורה אין אחי-זות רבה יותר של דעות.

עם עיתונות "בלתי-מודרכת". על הדשא נפגשו שתי קבוצות-עורכים, שכל אחת מהן חזרה כמו תוכי על העמדות הרשמיות של ממשלתה.

האם יש הבדל בין הצדדים?

בוודאי שיש. יש הבדל בשיטה. העיתונות המצרית מודרכת במישרין ו-בגלוי. ארמון-הנשיא קובע קו-הסברה, וכל עיתון חוזר עליו, בצורה זו או אחרת. (אגב, זה לא כלי-כך פשוט כפי שזה נר-אה. עין בוחנת יודעת להבחין. בעיתוני מצרים יש מידה לא-מעטה של ביקורת על המישטר. אבל היא מתוחכמת מאד, מוסר-וית מאד, והיא מתבטאת במילות-צופן שלא קל לזר להבין את מלוא משמעותן.) העיתונות הישראלית מודרכת בצורה עקיפה יותר. אין אף פקיד אחד המכנס את כל עורכי-העיתונים מדי יום, ואומר להם מה לכתוב. חלילה! דברים שונים של מישטרים שונים מתקשרים עם עיתונאים שונים. מדליפים להם, "מידע" משודכן, אך באורח פלא. התוצאה היא בדיקת אותה היר תוצאה, כאילו ושרת-עמולה אחד הוא הנותן הוראה. באורח פלא כותבים למחרת היום כל העיתונים את אותו הדבר בדיק, בי-הבדלי-ניסוח קטנים, מפי "כתבים מדיניים", מאת "כתבתנו המיוחדת", במאמרים ראשיים הפרופסורים-מטעם מופיעים בטלוויזיה ו-מסבירים, והפרשנים-מטעם מפרשנים, ו-התוצאה - אותו התוצאה. כמו במצרים.

כמו במצרים?

לא, יותר גרוע. כי במצרים מבין כל אדם את דרכי פעולתו של המישטר. כל איש משכיל וחצירי משכיל יודע שאסור לאייבי-המישטר לכ-

התמונה במקור: ג'יהאן ואבנרי מעיינים ב"העולם הזה" הצנוזורים הקטנים -

תוב בעיתונים, ואסור לעיתונים לפרסם את דיבתיהם של מותח-הביקורת. הציבור המצרי כולו ידע כי העיתונות, הרדיו והטלוויזיה משפכים את דעתו של המישטר, וכי יש דיעות אחרות. הדעות האחרות נשמעות בשיחות פרטיות, והן נפוצות וידועות. בשיחות כאלה נשמעת מידה רבה של ביקורת חופשית, יש ויכוח, הנה, נאמר ביולול תנומי, הם כולם מדברים בלשון אחת. כולם אומרים את אותו הדבר. כולם סוכני-עמולה של ה-מישטר.

העיתונאי הישראלי המצוי התמוגג מנחת-ראו, איזו עיתונות! אילו עורכים! מצחק! וגם מן מנחם בגין דיבר ברמנות על "העיתונות המודרכת" של מצרים, שכתבה כך וכך.

כל זה נכון, כמוכן. העיתונות המצרית היא מודרכת. יש מי ששקבע מה יכתבו העיתונאים מחר בבוקר. העורכים הם. בצורה עקיפה, משרתי המישטר.

אך ראו מי המדברים LOOK WHO'S TALKING!

אני מעו לומר אחרי שלמחתי להביר את שני הצדדים: מבחינה זו, לפחות, אנח-נו כבר השתלכנו היטב במרחב השמי. העיתונות הישראלית היא עיתונות מודר-כת, בדיק כמו העיתונות המצרית. העור-כים הישראליים משרתים את המישטר, בדיק כמו העורכים המצריים.

כאשר נפגשו העורכים של שתי המדי-נות ליד החילה של אל-סאדאת באיסמע-יה, לא היה זה מיפגש של צד חופשי עם צד בלתי-חופשי, של עיתונות "מודרכת" כזאת. בישראל יש חופש-עיתונות. שום

עורך, אשר יכתוב מחר כי נאומי של מר בגין עלולים לעלות בחייהם של אלפי בחורים, או שמשוה דיון נשאר שקרן פאתר-לוגי כתמול-שילשום, לא יזרק למחנה-ריכוז ולא יעונה במרתפי השב"כ.

אפשר להבין, ואולי אף לסלוח, לעיתונאי העושה מלאכתו רמייה מפני שזוא חושש לחייו, לחירותו, לפרנסתו. אי-אפשר לסלוח לעיתונאי העושה זאת מתוך חוסר-אחריות. לא-ראיכתיות, טימטום, נחיות; מפני ש-נדמה לו שזהו מה שהקוראים רוצים ל-שמעו; מפני שזה יקדם את הקאריירה שלו. בימים כאלה, אני מתבייש בתואר "עיתור-נאי".

ואני מודה לגורלי שהניח לי לעבוד ב-שבועון זה, השובר את קשרי-השתיקה, ה-עושה ברמה את נס הביקורת, המעז להש-מיע דברים חרגים, הלוחם בשטיפת-המוח.

ומשטיפת-המוח הגדולה אל הצנוז-

רות הקטנות. השבוע נפתחה בתל-אביב תערוכה של צלמי-העיתונות ששהו במצרים. כמה מן התצלומים הטובים ביותר בתערוכה הם של שלמה סתר, צלם מערכת העולם הזה. שליווה אותי בחדש שהותי שם. כאיש העולם הזה, נפגש עם אנשים וראי דברים ששום צלם-עיתונות ישראלי אחר לא זכה. בין השאר היתה לו ההזדמנות לצלם את ג'יהאן אל-סאדאת, בשעה שישחחתי עימה במשך שעה וחצי. הגברת הראשונה של מצרים התייחסה אלי באדיבות וידדותית. נענתה בצרן לכל בקשותיו. כמה מן ה-תצלומים היו מקסימים. עד כדי כך שסוכ-נות-הידועות האמריקאית איי-פי הפיזה אותם בכל העולם. תוך ציון העובדה שזוהי הפגישה הראשונה של ג'יהאן עם ישראלי. עשרות מיליוני בני-אדם מסביב לעולם ראו תצלומים אלה. אפילו שבו-עון-החד-שות האמריקאי טיים (השוגא משום-מה. את העולם הזה, והגינו את שמו בכל הודמי-נות) פרסם את התמונה של ג'יהאן בשיח-תה עימי (תוך הפרת הכלל המוקדש ביותר של טיים, שאין לפרסם לעולם תמונה של

התמונה בתערוכה - עינים פקוחה

אדם מבלי לציין את שמו. ההשטמה המופנ-נת של שמי היא מעין מחמאה הפוכה.) הרוח החיה של תערוכת-התמונות התל-אביבית היה צלם-העיתונות מיכה ברעם. הוא בחר בעצמו את כל התצלומים. בין תצלומי העולם הזה בחר באחד התצלוי-מים של ג'יהאן עימי.

בערב פתיחת התערוכה נהרה שמנה ו-ר סלתה של תל-אביב לראות את התצלוי-מים. ביניהם היה תלוי חציר-צלום. מיכה ברעם חתך את התמונה לשתיים. נשארה בה רק ג'יהאן עצמה. חדי-מבט יחולים ל-הבחין לידה בצל כתפי השמאלית. התצ-לום הפך אידיטי, כי לא ברור מה עושה ג'יהאן.

איני יודע מי נתן את ההוראה והמנוחת - ראש-העיר, מנהל-המוזיאון, או מיכה ברעם עצמו. אין זה גם מעניין. מעניינת רק התופעה עצמה.

מה היו עיתונאי ישראל כותבים אילו קרה הדבר במצרים? איך היו נהגים לציין שוב את חוסר-הדמוקרטיה, את השתלללות הצנוזורה הפוליטית אצל הערבים?

לוי אשכול